

РОЗДІЛ 7

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС

УДК 342.116

ІНФОРМАЦІЙНА БЕЗПЕКА В ДОКТРИНІ ТА ПРАКТИЦІ ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРАВА

Бабінська А.В.,
магістр правознавства,
прокурор прокуратури Дарницького району м. Києва
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

У статті розглядаються доктринальні визначення інформаційної безпеки як комплексної правової категорії, з визначенням її об'єктів та правової класифікації. Пропонується власна дефініція поняття інформаційної безпеки як законодавчо врегульованої на захист особи, суспільства і держави, науково-технічно удосконаленої і практично здатної до протистояння впливу та загрозам системи захисту інформації, об'єктів та джерел її формування і використання.

Ключові слова: право, інформація, безпека, регулювання, інформаційна безпека, інформаційне право.

Babinskaya A.V. / ИНФОРМАЦИОННАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ В ДОКТРИНЕ И ПРАКТИКЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРАВА / Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Украина

В статье рассматриваются доктринальные определения информационной безопасности как комплексной правовой категории, с определением ее объектов и правовой классификации. Предлагается собственная дефиниция понятия информационной безопасности как законодательно урегулированной на защиту личности, общества и государства, научно-технически усовершенствованной и практически способной противостоять влияниям и угрозам системы защиты информации, объектов и источников ее формирования и использования.

Ключевые слова: право, информация, безопасность, регулирование, информационная безопасность, информационное право.

Babinskaya A.V. / INFORMATION SECURITY IN DOCTRINE AND PRACTICE OF INFORMATION LAW / Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

The growing role of information in the world makes singular and relevance of information security as an integral part of the national security of any country. So important is the study and research of information security in doctrine and practice of information law.

The article examines the doctrinal definition of information security as a comprehensive legal category, the definition of objects and legal classification. Proposed its own definition of the concept of information security as regulated by law to protect individuals, society and the state, scientific, technically advanced and practically viable confrontation influence and threats of information security, facilities and sources of its formation and use.

Information security is a part of human existence and is aimed at protecting its interests. The very concept of "information security" revealed in practice, research, and legal documents.

Information security is carried out in the framework of a single state policy system of measures that are adequate threats to vital interests of the individual, society and the state, as well as internal and external threats to these interests in order to find effective measures to ensure the security of the state in all its spheres.

Current status of protection of special information operations and threats in Ukraine needs substantial improvement of state mechanisms of implementation of information security, legal and regulatory framework, as well as the development of a rapid response to suddenly found threatening informational and psychological actions.

Key words: law, information, security, regulation, information security, information law.

Постановка проблеми. Зростаюча роль інформації у світі, часте її перетворення на «інформаційну зброю» – засіб масового маніпулювання суспільною свідомістю – обумовлює актуальність проблеми інформаційної безпеки як невід'ємної складової національної безпеки будь-якої держави. Сучасні інформаційні технології, в тому числі технології електронної телекомунікації, створюють нові можливості державного управління. Однак вони мають і зворотну сторону: масове маніпулювання суспільством, громадською думкою для загострення соціальних конфліктів тощо. Очевидно, що суспільні відносини стосовно інформації потребують не тільки приватноправового, але й публічно-правового регулювання їх охорони та захисту в контексті забезпечення прав людини. Про важливість інформаційної безпеки в юриспруденції свідчить і те, що вона зазначена як конституційно-правова категорія у ст. 17 Конституції України [1].

Інформація може існувати в різноманітних формах. Наприклад, може бути надрукована або написана на папері, збережена в електронному вигляді, переслана поштою або з використанням електронних засобів, продемонстрована або сповіщена у бесіді. Незалежно від набутого виду інформації або засобів, за допомогою яких

вона поширюється або зберігається, необхідно, щоб вона завжди була відповідно захищена.

Інформаційна безпека є складовою існування людини та орієнтована на захист її інтересів. Сам зміст поняття «інформаційна безпека» розкривається у практичній діяльності, наукових дослідженнях, а також нормативно-правових документах.

Про це свідчить і різноманіття визначень інформаційної безпеки, запропонованих її дослідниками, зокрема такими, як: І. В. Арістова, В. Ю. Баскаков, К. І. Беляков, В. Д. Гавловський, В. І. Гурковський, О. О. Золотар, Б. А. Кормич, В. А. Ліпкан, Р. А. Калужний, В. В. Костицький, Ю. С. Максименко, А.І. Марушак, В. Я. Настюк, В. Г. Пилипчук, М. Я. Швець, В. О. Стоцький та іншими.

Незважаючи на прийняття за роки незалежності України великої кількості законодавчих актів, де інформація є об'єктом правовідносин, у тому числі щодо регулювання правових відносин, пов'язаних із персональними даними [2], іншими інститутами різних галузей права, де похідним предметом є суспільні відносини щодо інформації (твір, винахід, корисна модель, масова інформація, архіви, бібліотеки тощо), субінститутами інформаційного права, такими як: право свободи інформації, право доступу до

інформації, правовий режим інформації з обмеженим доступом та інші, однозначне розуміння з них інформаційної безпеки зробити неможливо.

Метою цієї статті є дослідження змісту та сутності поняття «інформаційна безпека» у його доктринальному і нормативному розумінні, проведення його класифікації з позицій сучасного правового регулювання суспільних відносин у сфері забезпечення інформаційної безпеки.

Предмет дослідження становить «інформаційна безпека» як наукове поняття та основа національного інформаційного суверенітету, а також її окремі види.

Як зазначається в окремих публікаціях, проблематика сутності та змісту категорії «інформаційна безпека» в науковій літературі розкривається неоднозначно, подібно до поняття «безпека» [2, с. 30].

Нуковці В. І. Ярочкін та Т. А. Шевцова визначають інформаційну безпеку як проведення правових, організаційних та інженерно-технічних заходів при формуванні та використанні інформаційних технологій, інфраструктури та інформаційних ресурсів, захисті інформації високого значення й прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційній діяльності [3, с. 8].

Б. А. Кормич зазначає, що інформаційна безпека є своєрідним захистом встановлених законом правил, за якими відбуваються інформаційні процеси в державі, що забезпечуються та гарантовані Конституцією України [4, с. 142], а В. Петрик вважає її станом захищеності особи, суспільства і держави, при якому досягається інформаційний розвиток (технічний, інтелектуальний, соціально-політичний, морально-етичний), за якого сторонні інформаційні впливи не завдають їм суттєвої шкоди» [5].

Л. С. Харчелко, О. В. Логінов, В. А. Ліпкан зазначили, що інформаційна безпека – це складова національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками, державними і недержавними інституціями, окремими громадянами, за якого забезпечується інформаційний суверенітет [6, с. 47].

О.С. Олійник вважає, що інформаційна безпека це досить динамічне суспільне явище. У зв'язку із цим в аспекті змісту національної безпеки вона знаходить прояв у співвідношенні між напрямками діяльності різних суб'єктів щодо інформації, а отже постійно змінюється під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів (серед них визначальними є загрози, виклики, небезпеки) [7, с. 8].

Наведені вище підходи до визначення поняття інформаційної безпеки дають змогу розглядати цю проблему більш комплексно і системно, додати знань про цей багатогранний феномен. Більше того, найбільш прийнятним є інтегральний підхід, за якого інформаційна безпека визначається за допомогою окреслення найбільш важливих її сутнісних ознак з урахуванням постійної динаміки інформаційних систем і становлення не лише інформаційного суспільства, а й інформаційної цивілізації. Такий підхід зумовлює висновок, що інформаційна безпека не може розглядатися лише в якості окремого стану [8, с. 36].

У правовому вимірі інформаційна безпека виступає як один із видів національної безпеки та як важлива функція держави. Вона проявляється у: законодавчому формуванні державної інформаційної політики; гарантуванні свободи інформаційної діяльності та права доступу до інформації в національному інформаційному просторі України; розвитку інформаційної структури; підтримці розвитку національних інформаційних ресурсів України з урахуванням досягнень науки та техніки й особливостей духовно-культурного життя народу України; захисті права власності держави на стратегічні об'єкти інформаційної інфраструктури України; охороні державної таємниці, а також інформації з обмеженим доступом, що є об'єктом права власності або об'єктом лише володіння, користування чи розпорядження державою; захисті національного інформаційного простору України від розповсюдження спо-

твореної або забороненої для поширення законодавством України інформаційної продукції; законодавчому визначенні порядку поширення на території України інформаційної продукції зарубіжного виробництва [8, с. 35].

Пізнання сутності інформаційної безпеки можливо лише на основі абстрактного мислення, створення теорії досліджуваного предмета, пізнання внутрішнього змісту, виявлення характерних ознак, у контексті розгляду яких можна виділити: по-перше, зміст інформаційної безпеки як сфери суспільних відносин балансує на стику різних складових національної безпеки (економічних, політичних, культурних та ін.) та відповідних функцій держави (інформаційних, гарантійних, охоронних, захисних тощо); по-друге, інформаційна безпека має як екстериторіальний, так і локальний (регіональний) зміст, що впливає з потреб та інтересів різних осіб – учасників суспільних відносин стосовно інформації; по-третє, державне регулювання в інформаційній сфері має відбуватися лише на правовій основі, відповідно до норм-принципів, закріплених у Конституції України; по-четверте, політика держави щодо національної інформаційної безпеки має системно реалізовуватися кожним та через інститути публічної влади, а також через інститути громадянського суспільства.

Перша спроба законодавчого визначення інформаційної безпеки була зроблена в Концепції Національної програми інформатизації [9]. Відповідно до вказаного нормативно-правового акта інформаційна безпека – це комплекс нормативних документів з усіх аспектів використання засобів обчислювальної техніки для оброблення та зберігання інформації обмеженого доступу; комплекс державних стандартів із документування, супроводження, використання, сертифікаційних випробувань програмних засобів захисту інформації; банк засобів діагностики, локалізації і профілактики комп'ютерних вірусів, нові технології захисту інформації з використанням спектральних методів, високочастотні криптографічні методи захисту інформації тощо. До цього законодавчого визначення спроба формулювання інформаційної безпеки як стану була зроблена на рівні підзаконного нормативно-правового акта Уряду України.

Слід зазначити, що комплексні наукові дослідження проблематики ще залишаються поза увагою розробників проєктів окремих законодавчих актів. Наприклад, у проєкті Закону «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України» (ст. 3) інформаційна безпека розглядається як «захищеність життєво важливих інтересів суспільства, держави і особи, якою виключається заподіяння шкоди через неповноту, несвоєчасність, недостовірність інформації, через негативні наслідки функціонування інформаційних технологій або внаслідок розповсюдження інформації, забороненої для розповсюдження законами України» [10, с. 4].

Зважаючи на наведені вище доктринальні визначення інформаційної безпеки та узагальнюючи їх, можна запропонувати і власну дефініцію поняття інформаційної безпеки. Інформаційна безпека – це законодавчо урегульована на захист особи, суспільства і держави, науково-технічно удосконалена і практично здатна до протистояння впливу та загрози система захисту інформації, об'єктів та джерел її формування і використання.

Отже, інформаційна безпека являє собою одне з важливих понять у науці та різних сферах людської діяльності. Сутність і комплексність цього поняття виявляється характером сучасного інформаційного суспільства. Аналіз різних підходів до визначення змісту поняття «інформаційна безпека» дає змогу зазначити недоцільність суворого обрання тієї чи іншої позиції.

Інформаційна безпека визначається законодавством України як стан захищеності життєво важливих інтересів людини, суспільства і держави, за якого попереджається завдання шкоди через: неповноту, невчасність та невірність інформації, що використовується; негативний

інформаційний вплив; негативні наслідки застосування інформаційних технологій; несанкціоноване поширення, використання, порушення цілісності, конфіденційності та доступності інформації. Це визначення випливає із самого Закону України «Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки» [18].

Відповідно, першим критерієм класифікації інформаційної безпеки можна визначити її об'єкти. І за цим критерієм на основі чинного законодавства виділяються такі види інформаційної безпеки: інформаційна безпека людини, інформаційна безпека суспільства, інформаційна безпека держави.

Науковці, досліджуючи питання інформаційної безпеки, є цілком одностайними щодо використання категорій «інформаційна безпека держави» і «інформаційна безпека суспільства». А от для означення першого й головного за змістом (якщо виходити з приписів ст. 3 Конституції України [1]) виду інформаційної безпеки поряд із категорією «інформаційна безпека людини» використовуються категорії «інформаційна безпека особи», «інформаційна безпека особистості», «інформаційна безпека громадянина». При цьому різниця є й у змісті цих категорій. Для прикладу, В. М. Петрик вважає, що «інформаційна безпека – стан захищеності особи, суспільства і держави, при якому досягається інформаційний розвиток (технічний, інтелектуальний, соціально-політичний, морально-етичний), за якого сторонні інформаційні впливи не завдають їм суттєвої шкоди» [5].

Г. М. Сашук визначає інформаційну безпеку особистості як стан захищеності особистості, різноманітних соціальних груп та об'єднань людей від впливів, здатних проти їхньої волі та бажання змінювати психічні стани і психологічні характеристики людини, модифікувати її поведінку та обмежувати свободу вибору [19].

Найбільш слушною й обґрунтованою здається думка Б. Кормича, який, відмежовуючи інформаційну безпеку людини від державної безпеки, зазначає, що її специфіка в тому, що вона базується, передусім, на чітких та дієвих гарантіях прав і свобод людини у сфері інформації [20].

Водночас, повертаючись до видів інформаційної безпеки за ознакою об'єкта, варто зазначити, що науковці часто аналізують інформаційну безпеку та інформаційні загрози інтересам особи, суспільства, держави [21, 22]. Поняття «особа» змістовно охоплює фізичних осіб (громадяни, іноземці, особи без громадянства) і юридичних осіб (до яких також належить держава). Відповідно, така позиція є теоретично обґрунтованою, проте треба зауважити, що при розмежуванні об'єктів інформаційної безпеки йдеться, насамперед, про різний правовий статус, а також різні загрози їх безпеці. Саме тому вбачається необхідним чітко розмежування видів інформаційної безпеки з метою ефективної організації охорони і захисту визначених об'єктів.

Потрібно зауважити, що в законодавчому визначенні інформаційної безпеки не згадується про інформаційну безпеку юридичних осіб. Водночас існує значний обсяг відносин, що виникають з приводу реалізації прав в ін-

формаційній сфері юридичними особами. І ці відносини також регулюються державою. Тому ще одним видом інформаційної безпеки за об'єктною ознакою вважаємо інформаційну безпеку юридичних осіб.

Наступним об'єктом інформаційної безпеки вважаємо міжнародне співтовариство. Це обумовлено, насамперед, процесами глобалізації. З політичної точки зору сучасна глобалізація визначається завершенням холодної війни, руйнуванням біполярної картини світу, посиленням взаємозалежності країн, становленням нового міжнародного та світового порядків. У цьому сенсі процеси глобалізації вносять певні корективи у геополітичну модель міжнародних відносин. Захист національних інтересів передбачає сьогодні не стільки розширення державою свого життєвого простору, скільки усунення іноземного втручання у свої внутрішні справи, забезпечення непорушності своїх кордонів, відстоювання своїх ідеологічних позицій. Життєвий простір розглядається не як територіально зумовлений, а як простір економічних зв'язків, телекомунікацій, інформаційного впливу тощо [23, с. 188]. Процеси глобалізації підвищують взаємозалежність сучасного світу, внаслідок чого відбувається значне послаблення національного державного суверенітету і водночас підвищується значення колективної безпеки, в тому числі інформаційної.

Таким чином, за об'єктною ознакою інформаційна безпека може бути класифікована так:

- інформаційна безпека людини;
- інформаційна безпека юридичних осіб;
- інформаційна безпека суспільства;
- інформаційна безпека держави (національна інформаційна безпека);
- інформаційна безпека міжнародного співтовариства.

У свою чергу, щодо інформаційної безпеки людини можемо говорити про громадян, іноземців і осіб без громадянства, про осіб зі спеціальним статусом – державних службовців, журналістів, неповнолітніх тощо; щодо інформаційної безпеки юридичних осіб – стосовно комерційних і некомерційних організацій, об'єднань громадян, релігійних організацій тощо.

Інформаційна безпека кожного об'єкта становить його можливість існувати і розвиватись незалежно від наявності внутрішніх та зовнішніх інформаційних загроз. Відповідно, іншим критерієм може бути визначено загрози інформаційній безпеці. Згідно з поділом загроз на зовнішні і внутрішні можна виділити внутрішню і зовнішню інформаційну безпеку.

Висновки. У результаті аналізу існуючих інтересів особистості, суспільства та держави в інформаційній сфері, а також переліку загроз інформаційній безпеці держави можна зробити висновок, що створення ефективної системи інформаційної безпеки держави потребує перегляду існуючого переліку життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави, а також зовнішніх і внутрішніх загроз цим інтересам з метою пошуку ефективних заходів для забезпечення безпеки держави в усіх її сферах як складової національної безпеки.

ЛІТЕРАТУРА

1. Конституція України : Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР : редакція від 2 березня 2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-вр>.
2. Цимбалюк В. С. Окремі питання щодо визначення категорії «інформаційна безпека» у нормативно-правовому аспекті // В. С. Цимбалюк // Правове, нормативне та метрологічне забезпечення системи захисту інформації в Україні. – 2004. – № 8. – С. 30–33.
3. Ярочкин В. И. Словарь терминов и определений по безопасности и защите информации / В.И. Ярочкин, Т.А. Шевцова. – М.: «Ось-89», 1996. – 78 с.
4. Кормич Б. А. Організаційно-правові засади політики інформаційної безпеки України : монографія / Б. А. Кормич. – Одеса: Юридична література, 2003. – С. 472.
5. Петрик В. М. Сутність інформаційної безпеки держави, суспільства та особи / В. Петрик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.defpol.org.ua/site/index.php/uk.
6. Харченко Л. С. Інформаційна безпека України : Глосарій І. / Л. С. Харченко, В. А. Ліпкан, О. В. Логінов ; за загальною редакцією доктора юридичних наук, професора Р. А. Калюжного. – К.: «Текст», 2004. – С. 180.
7. Олійник О. В. Організаційно-правові засади захисту інформаційних ресурсів України : автореф. дис. ... канд. політ. наук / О. В. Олійник. – Київ, 2006. – С. 27.
8. Ліпкан В. А., Максименко Ю. Є., Желіховський В. М. Інформаційна безпека України в умовах євроінтеграції : навчальний посібник / В. А. Ліпкан, Ю. Є. Максименко, В. М. Желіховський. – К.: КНТ, 2006. – С. 280.

9. Концепція Національної програми інформатизації (Затверджена Законом України від 4 лютого 1998 р. № 75/98-ВР) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>.
10. Проект Закону України «Про інформаційний суверенітет та інформаційну безпеку України» (12 серпня 1999 року) поданий народним депутатом України Чижем І.С. (в.о. 190) № 1207-д [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.kiev.ua>.
11. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки : Закон України від 09 січня 2007 р. № 537-V // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – С. 102
12. Сашук Г. М. Інформаційна безпека у контексті розвитку інформаційного суспільства / Ганна Сашук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.journ.univ.kiev.ua/trk/publikacii/satshuk_publ.php
13. Кормич Б. А. Інформаційна безпека: організаційно-правові основи : навчальний посібник / Б. Кормич. – К. : Кондор, 2004. – С. 384.
14. Марущак А. І. Дослідження проблем інформаційної безпеки в юридичній науці // А.Марущак // Правова інформатика. – 2010. – № 3. – С. 17–21.
15. Цимбалюк В.С. Суспільна мораль як різновид інформаційної безпеки / В. Цимбалюк // Правова інформатика. – 2010. – № 1(25). – С. 23–28.
16. Шульга М. Геополітика в контексті світових трансформаційних процесів / М. Шульга // Вісник Ужгородського університету. – 2004. – С. 185–207. – [Вип.1]. – (Серія: Політологія, Соціологія, Філософія).

УДК 351.74:342.922

ЩОДО НЕОБХІДНОСТІ ЗАПРОВАДЖЕННЯ ОСКАРЖЕННЯ РІШЕНЬ, ДІЙ ЧИ БЕЗДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ З НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПОРЯДКУ

Власенко Д.О.,
здобувач кафедри адміністративного та господарського права
Запорізький національний університет

У науковій статті розглядаються питання особливості оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації з надання адміністративних послуг. Наводиться позитивний досвід Федеративної Республіки Німеччини та Великої Британії в частині обов'язковості стадії оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації в адміністративному порядку. Автором запропоновані зміни до чинного законодавства України, а саме до Закону України «Про адміністративні послуги».

Ключові слова: адміністративний порядок, адміністративні послуги, адміністративне судочинство, оскарження, суб'єкт публічної адміністрації.

Vlasenko D.A. / ОТНОСИТЕЛЬНО НЕОБХОДИМОСТИ ВНЕДРЕНИЯ ОБЖАЛОВАНИЯ РЕШЕНИЙ, ДЕЙСТВИЙ ИЛИ БЕЗДЕЯТЕЛЬНОСТИ СУБЪЕКТОВ ПУБЛИЧНОЙ АДМИНИСТРАЦИИ ПО ПРЕДОСТАВЛЕНИЮ АДМИНИСТРАТИВНЫХ УСЛУГ В АДМИНИСТРАТИВНОМ ПОРЯДКЕ / Запорожский национальный университет, Украина

В научной статье рассматриваются вопросы особенности обжалования решений, действий или бездействия субъектов публичной администрации по предоставлению административных услуг. Приводится положительный опыт Федеративной Республики Германии и Великобритании в части обязательности стадии обжалования решений, действий или бездействия субъектов публичной администрации в административном порядке. Автором предложены изменения в действующее законодательство Украины, а именно в Закон Украины «Об административных услугах».

Ключевые слова: административный порядок, административные услуги, административное судопроизводство, обжалование, субъект публичной администрации.

Vlasenko D.A. / REGARDING THE NECESSITY TO IMPLEMENT APPEALING DECISIONS, ACTIONS OR INACTION PUBLIC ADMINISTRATION SUBJECTS FOR THE PROVISION OF ADMINISTRATIVE SERVICES IN THE ADMINISTRATIVE ORDER / Zaporizhzhya National University, Ukraine

In the scientific article examines the features appealing decisions, actions or inaction of public administration subjects for the provision of administrative services. Given the positive experience of the Federal Republic of Germany and Great Britain in the part the mandatory stage of appeal against decisions, actions or inactivity subjects public administration in the administrative order. The author of the proposed changes to the current legislation the Law of Ukraine "On Administrative Services".

The author has determined that the establishment of rights and duties of the applicant must comply with the relevant establishment of the rights and duties of the subject of authority, has the right to consider the administrative complaint. It is set in the corresponding administrative regulations the duty officer to check the materials of the case, to inform interested parties, witnesses and experts about the time and place of the administrative complaint. And separately prescribe the solutions required administrative complaint without the presence of the applicant and the list of reasons justifying a form of administrative appeal.

To improve the quality of administrative services, as well as to determine the sequence and timing of actions (administrative procedures), procedure and forms of control over the implementation of technical regulations, procedures and forms of appeal against decisions, actions (inaction) of the body, which provides administrative services, as well as actions Officials of subjects of public administration, providing administrative services is the introduction of appropriate administrative procedure for challenging the results of enforcement activities authorized government entities.

Key words: administrative procedure, administrative services, administrative legal proceedings, appeal, subject of public administration.

Постановка проблеми. Оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації з надання адміністративних послуг в адміністративному порядку є факультативною стадією провадження. Цій стадії передують подання заяви про надання адміністративної послуги, розгляд її та прийняття відповідного ситуації індивідуального правозастосовного акта. Законодавством України повинна бути передбачена можливість оскарження рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів публічної адміністрації з

надання адміністративних послуг як у порядку адміністративного судочинства, так і в адміністративному порядку.

Стан дослідження проблеми. Теоретичне підґрунтя надання адміністративних послуг розглядалося такими вченими: К. К. Афанасьєвим, С. О. Барановим, В. М. Бесчастним, Н. В. Васильєвою, В. Л. Грохольським, І. П. Голосніченком, І. В. Дроздовою, О.Ю. Іващенко, Р. А. Каложним, С. Ф. Константиновим, І. Б. Коліушом, Є.О. Легезою, М. Б. Острах, В. В. Столбовою, Г. М. Писаренко, О. О. Со-